

e-mentor

DWUMIESIĘCZNIK SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ W WARSZAWIE
WSPÓŁWYDAWCA: FUNDACJA PROMOCJI I AKREDYTACJ KIERUNKÓW EKONOMICZNYCH

2014, nr 5 (57)

M. Komańda, *E-learning na uczelniach publicznych i niepublicznych: perspektywa studentów wybranych kierunków ekonomicznych*, „e-mentor” 2014, nr 5 (57), s. 33–38,
<http://dx.doi.org/10.15219/em57.1137>.

E-learning na uczelniach publicznych i niepublicznych: perspektywa studentów wybranych kierunków ekonomicznych

Marcin Komańda

Obowiązujące wszystkie typy uczelni wyższych regulacje prawne dotyczące właściwej organizacji zajęć z wykorzystaniem technik i metod kształcenia na odległość sprawiają, że rzadko zwraca się uwagę na najbardziej istotny fakt, jakim jest postawa uczelni względem realizacji tych zapisów. Wydaje się, że w przypadku kształcenia na kierunkach ekonomicznych można wykazać różnice pomiędzy uczelniami publicznymi i niepublicznymi w zakresie wyznaczania roli kształcenia na odległość w procesie dydaktycznym, co skutkuje m.in. różnym stopniem dostępności rozwiązań z zakresu e-learningu dla studentów. Ten problem stał się przyczynkiem dla przeprowadzenia badań ankietowych, których wyniki prezentuje poniższy artykuł.

Zjawisko e-learningu nie jest nowym zagadnieniem w edukacji, w tym i w rzeczywistości szkolnictwa wyższego¹. Ostatnie zmiany w polskim prawie o szkolnictwie wyższym pozwalają sądzić, iż zdaniem ustawodawcy ta forma prowadzenia zajęć może stanowić istotny element procesu kształcenia akademickiego. Nie można wszakże zapominać, że współcześnie poruszane zagadnienie skuteczności e-learningu i jego ewolucji w m-learning związane jest nie tylko z rozwojem użyteczności szeroko rozumianych urządzeń telekomunikacyjnych (określających dostępność tego rozwiązania, jak i stosowane narzędzia), ale przede wszystkim z kwestią motywacji studentów do przejawiania aktywnej postawy w procesie uczenia się².

Doświadczenie dydaktyczne autora wyniesione z uczelni publicznych, jak i niepublicznych wytworzyło w nim intuicyjne przeświadczenie, że w obu tych typach szkół wyższych, pomimo wspólnych obowiązujących je regulacji prawnych, odmiennie podchodzi się do określania roli e-learningu jako składowej procesu dydaktycznego, a związku z tym i samej dostępności tego typu zajęć.

Założenia przeprowadzonych badań

Celem zrealizowanych badań ankietowych było poznanie opinii studentów kierunków ekonomicznych na temat e-learningowych form wspierania i realizacji zajęć. Cel ten został osiągnięty przez postawienie pytań podstawowych dotyczących zalet, wad oraz przydatności rozwiązań e-learningowych w procesie kształcenia. Kontekstem interpretacyjnym dla wymienionych problemów stały się udzielone przez respondentów odpowiedzi na pytania pomocnicze dotyczące istnienia doświadczeń wyniesionych z udziału w wybranych formach e-learningowego wsparcia zajęć, jak i przejścia szkolenia w zakresie korzystania z narzędzi kształcenia na odległość.

Wyniki badania zostały opracowane łącznie w oparciu o 133 kwestionariusze ankietowe. Respondenci byli studentami czterech uczelni wyższych zlokalizowanych na terenie województwa śląskiego – dwóch publicznych, tj. Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach oraz Politechniki Śląskiej w Gliwicach, i dwóch niepublicznych: Wyższej Szkoły Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach oraz Górnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości im. Karola Goduli w Chorzowie. 69 osób studiowało na uczelni publicznej (co stanowi 52 proc. respondentów), 64 osoby – na uczelni niepublicznej (48 proc. respondentów). W przypadku uczelni publicznych 22 respondentów (31,9 proc. osób w tej grupie) było studentami studiów niestacjonarnych, a 47 studiów stacjonarnych (68,1 proc.). W uczelniach niepublicznych przebadano wyłącznie słuchaczy studiów niestacjonarnych. Respondenci byli studentami studiów I i II stopnia (w przypadku studiów licencjackich – drugiego i trzeciego roku), kierunków *zarządzanie* oraz *logistyka*. Wybór uczelni był podyktowany możliwością przeprowadzenia badania wśród studentów. Tak dobrana próba badawcza

¹ S.V. Vasconcelos, A. Balula, P. Almeida, *E- and b-learning in European Tourism Higher Education courses: benefits, barriers and challenges*, „International Journal of Management Cases” 2013, Vol. 15, No. 4, s. 142–143.

² K. Nakajima, *Innovations of „E-teaching ties” on learner performance and faculty development*, „International Journal of Electronic Commerce Studies” 2013, Vol. 4, No. 2, s. 359, <http://dx.doi.org/10.7903/ijecs.1129>.

powoduje, że przeprowadzone uogólnienia z analizy zebranego materiału empirycznego nie mogą być rozciągane na ogół populacji, a samo badanie ma charakter sondażowy. Zarysowany kontekst zrealizowanego badania podkreśla zatem jego eksploracyjny charakter³ wyrażający się w rozpoznaniu problematyki zawartej w pytaniach podstawowych, jak i pomocniczych.

Wyniki badania własnego

Powszechność kontaktu studentów z poszczególnymi formami e-learningu obrazuje tabela 1. Respondenci zostali poproszeni o zaznaczenie najbardziej zaawansowanej formy wsparcia tego sposobu realizacji zajęć, z którą mieli do czynienia w trakcie swoich studiów. W ramach poziomu zaawansowania wsparcia zajęć wyróżniono: przedmioty realizowane w pełni w sposób elektroniczny, przedmioty prowadzone częściowo w sposób elektroniczny oraz elektroniczny dostęp do materiałów uzupełniających przedmiot prowadzony w tradycyjny sposób. Respondenci mogli również wskazać odpowiedź o braku kontaktu z jakąkolwiek formą e-learningowego wsparcia zajęć.

Warto zaznaczyć, że łącznie 95 osób (71,5 proc. respondentów) wskazało, że miało już do czynienia z rozwiązaniami z zakresu e-learningu. Przedmioty realizowane w sposób w pełni elektroniczny wska-

zało łącznie 10 osób – z czego 9 to studenci uczelni niepublicznej. Przez pojęcie „części przedmiotu” należy rozumieć tzw. zajęcia bez udziału prowadzącego realizowane według planu w ramach danego przedmiotu. W tym przypadku uzyskano łącznie 51 wskazań i ponownie 90 proc. z nich przypadło na studentów uczelni niepublicznej. Jeśli chodzi o udostępnianie materiałów w ramach wsparcia realizowanego tradycyjnie kursu – wskazali je przede wszystkim studenci uczelni publicznych (65 wskazań, co stanowi 91,5 proc. wskazań w tym zakresie). Studenci uczelni publicznej także najczęściej wskazywali, iż nie mieli dotychczas kontaktu z elektroniczną formą prowadzenia zajęć (37 wskazań, 97,5 proc. odpowiedzi w tej grupie).

Aż 58 z 64 studentów uczelni niepublicznych przeszło szkolenie w zakresie korzystania z rozwiązań e-learningowych. W kontekście wymogów prawnych związanych z realizacją tej formy kształcenia⁴ dotyczących konieczności organizowania tego rodzaju szkoleń w przypadku wdrażania rozwiązań e-learningowych wynik nie powinien wydawać się zaskoczeniem. W przypadku studentów uczelni publicznych 91,5 proc. z nich (65 osób) wskazało, że takiego szkolenia nie przeszło. W świetle popularności odpowiedzi dotyczących braku kontaktu z jakąkolwiek e-learningową formą wsparcia zajęć w tej grupie respondentów (tabela 1) fakt ten nie może zaskakiwać.

Tabela 1. Udział w zajęciach e-learningowych

	Forma e-learningu				
	Pełny przedmiot	Część przedmiotu	Dodatkowe materiały	Brak zajęć	Razem
Uczelnia publiczna	1	5	26	37	69
Uczelnia niepubliczna	9	46	8	1	64
Razem	10	51	34	38	133
Udział procentowy	7,5%	38,5%	25,5%	28,5%	100%

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Udział w szkoleniach w zakresie korzystania z rozwiązań e-learningowych

	Czy przeszedłem(-szłam) szkolenie e-learningowe?			
	Tak i uważam je za wystarczające	Tak, ale uważam je za niewystarczające	Nie przeszedłem (-szłam)	Razem
Uczelnia publiczna	2	2	65	69
Uczelnia niepubliczna	36	22	6	64
Razem	38	24	71	133
Udział procentowy	28,5%	18%	53,5%	100%

Źródło: opracowanie własne.

³ M. Miles, A.M. Huberman, *Analiza danych jakościowych*, Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie, Białystok 2000, s. 11.

⁴ M. Komańda, H. Kajanová, *E-learning in the system of higher education in Poland and Slovakia*, międzynarodowa konferencja *Prístupy k manažmentu v novej ekonomike*, materiały konferencyjne, Trenčín, 13.11.2013, s. 68–76.

E-learning na uczelniach publicznych i niepublicznych...

Tabela 3. Zalety e-learningu w opinii studentów

Zaleta	Uczelnia publiczna (liczba wskazań)	Uczelnia publiczna (udział procentowy w grupie)	Uczelnia niepubliczna (liczba wskazań)	Uczelnia niepubliczna (udział procentowy w grupie)
Brak konieczności dojazdu do uczelni	21	30,44%	28	43,75%
Zarządzanie czasem	15	21,74%	19	29,69%
Samodzielność pracy	0	0%	3	4,69%
Rozwój indywidualny	7	10,14%	2	3,12%
Wygoda	19	27,54%	9	14,06%
Brak wskazania	7	10,14%	3	4,69%
Razem	69	100%	64	100%

Źródło: opracowanie własne.

Pytania o zalety i wady e-learningu miały charakter otwarty. Studenci samodzielnie określali podstawową mocną i słabą stronę zajęć realizowanych w ten sposób. W przypadku głównych zalet studenci uczelni publicznych i niepublicznych byli ze sobą zgodni. Wskazali oni głównie na brak konieczności dojazdu na zajęcia (odpowiednio 30,44 proc. oraz 43,75 proc. odpowiedzi w każdej z tych grup), a także na możliwość samodzielnego gospodarowania czasem przeznaczonym na naukę (odpowiednio 21,74 proc. i 9,69

proc. wskazań w grupach). W dalszej kolejności wskazywano również zgodnie na wygodę stosowania tego rozwiązania (27,54 proc. oraz 14,06 proc. odpowiedzi). Przez pojęcie „wygody” respondenci rozumieli szereg korzyści związanych z mobilnością wynikającą z połączenia e-learningu i wykorzystywanych na co dzień narzędzi telekomunikacyjnych. Z kolei przez pojęcie rozwoju indywidualnego rozumieli wymiar motywacyjny e-learningu do poszukiwania informacji i zgłębiania wiedzy samodzielnie w internecie.

Tabela 4. Wady e-learningu w opinii studentów

Wada	Uczelnia publiczna (liczba wskazań)	Uczelnia publiczna (udział procentowy w grupie)	Uczelnia niepubliczna (liczba wskazań)	Uczelnia niepubliczna (udział procentowy w grupie)
Brak fizycznego kontaktu z nauczycielem	28	40,58%	33	51,56%
Brak integracji z innymi studentami	6	8,69%	1	1,56%
Brak kontroli nauczyciela nad procesem przyswajania wiedzy przez studenta	3	4,35%	3	4,69%
Brak skuteczności zajęć	5	7,25%	1	1,56%
Nieprofesjonalne przygotowanie zajęć	7	10,14%	5	7,81%
Samodzielność procesu dydaktycznego	6	8,70%	3	4,69%
Wymagany dostęp do internetu	2	2,90%	3	4,69%
Ograniczenia czasowe na kolejne etapy kursu	0	0%	6	9,38%
Brak wskazania	12	17,39%	9	14,06%
Razem	69	100%	64	100%

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku określenia głównej wady zajęć w formie e-learningu obie grupy studentów także były jednomyślne. Wymieniano przede wszystkim brak fizycznego kontaktu z wykładowcą. Takiej odpowiedzi udzieliło 40,58 proc. studentów uczelni publicznej i 51,56 proc. studentów uczelni niepublicznej. Wskazywano w tym aspekcie przede wszystkim na niemożność natychmiastowego konsultowania się z nauczycielem akademickim w celu uzyskania wyjaśnień dotyczących prezentowanego materiału. W przypadku studentów uczelni niepublicznych, a więc tej grupy respondentów, która ma już szersze doświadczenie związane z wykorzystaniem e-learningowych form wsparcia zajęć (wyniki tabeli 1), fakt ten może wskazywać na cechy określonego sposobu kształcenia e-learningowego realizowanego w rzeczywistości, który niekoniecznie był właściwie przemyślany w aspektach związanych z szeroko rozumianą jakością kształcenia, obejmujących m.in. konieczność właściwego nadzoru nad przebiegiem procesu kształcenia⁵.

Warto zaznaczyć, że uzyskane wyniki w głównych wskazaniach dotyczących wad i zalet e-learningu są zbliżone z rezultatami innych badań przeprowadzonych w Polsce. Piotr Betlej w swoim artykule wyszczególnił, że w opinii przebadanych przez niego respondentów największymi zaletami tej formy kształcenia na odległość są oszczędność czasu związana z brakiem częstego dojazdu na uczelnię i brakiem konieczności przebywania na uczelni oraz indywidualizacja procesu kształcenia (rozumiana jako samodzielne ustalanie miejsca i czasu nauki czy jej intensywności). W przypadku największej wady e-learningu prezentuje on również wskazanie respondentów dotyczące braku bezpośredniego kontaktu z prowadzącym zajęcia⁶.

Ciekawie przedstawia się kwestia rozbieżności pomiędzy obiema grupami respondentów w niektórych wskazaniach, które to rozbieżności mogą mieć źródło w fakcie, że studenci uczelni publicznych

w kwestionariuszu wypowiadali się raczej o swoich wyobrażeniach, a studenci uczelni niepublicznych – o realnych aspektach e-learningu zaobserwowanych na podstawie własnych doświadczeń. W kontekście wzmiankowanej różnicy można wskazać na następujące dostrzegane przez respondentów wady e-learningu:

- brak integracji z innymi studentami (w przypadku studentów uczelni publicznych ta wada jest wskazywana stosunkowo częściej);
- brak skuteczności zajęć – nieskuteczność przyswajania wiedzy w drodze e-learningu (studenci uczelni publicznych ponownie częściej wskazywali tę możliwość);
- samodzielność studenta w procesie dydaktycznym – stosunkowo większy odsetek wskazań w grupie studentów uczelni publicznych dotyczący realizacji procesu dydaktycznego bez bezpośredniego udziału wykładowcy;
- ograniczenia czasowe na kolejne etapy kursu (ta możliwość została z kolei wskazana jedynie przez studentów uczelni niepublicznych).

Warto także zauważyć, że podobny odsetek studentów z obu grup nie potrafił wskazać wad e-learningu (17,39 proc. i 14,06 proc.). W przypadku jego zalet większy odsetek studentów z uczelni publicznych (10,14 proc. grupy respondentów) niż w grupie studentów uczelni niepublicznych (4,69%) nie potrafił ich określić.

Poproszono również respondentów o to by wyrazili opinię, czy e-learning jest dobrym rozwiązaniem dla procesu dydaktycznego na uczelni wyższej. Został on uznany za przydatną formę prowadzenia zajęć na kierunku ekonomicznym łącznie przez 52 osoby (co stanowi 39 proc. ogółu przebadanych respondentów). Zdania przeciwnego było łącznie 38 osób (29 proc. ogółu przebadanych). E-learning może zostać uznany za dobre rozwiązanie pod pewnymi warunkami w opinii 43 respondentów (32 proc. ogółu odpowiedzi).

Tabela 5. Przydatność e-learningu w kształceniu na kierunku ekonomicznym

Czy e-learning jest dobrym rozwiązaniem dla kształcenia na kierunku ekonomicznym?	Uczelnia publiczna (liczba wskazań)	Uczelnia publiczna (udział procentowy w grupie)	Uczelnia niepubliczna (liczba wskazań)	Uczelnia niepubliczna (udział procentowy w grupie)
Jest dobrym rozwiązaniem dla wszystkich przedmiotów	25	36%	27	42%
Jest dobrym rozwiązaniem dla wybranych przedmiotów	25	36%	18	28%
Nie jest dobrym rozwiązaniem	19	28%	19	30%
Razem	69	100%	64	100%

Źródło: opracowanie własne.

⁵ I. Mokwa-Tarnowska, *Struktury wsparcia a efektywność kształcenia w środowisku e-learningowym*, „e-mentor” 2014, nr 2 (54), s. 34, <http://dx.doi.org/10.15219/em54.1100>.

⁶ P. Betlej, *E-learning w organizacji zajęć i opinii studentów – studium przypadku*, „e-mentor” 2009, nr 1 (28), s. 56, <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/28/id/615>.

E-learning na uczelniach publicznych i niepublicznych...

Respondenci, którzy udzielili tej odpowiedzi, zostali również poproszeni o określenie swoich zastrzeżeń (o podanie najważniejszego). Główne wskazania w tym względzie przedstawiają się następująco:

- e-learning jest dobry w przypadku przedmiotów teoretycznych, bez elementów matematyki (16 wskazań studentów uczelni publicznych i 3 wskazania studentów uczelni niepublicznych);
- e-learning powinien dotyczyć przedmiotów swobodnego wyboru (3 wskazania studentów uczelni publicznej i 1 wskazanie studenta uczelni niepublicznej);
- e-learning powinien dotyczyć jedynie uzupełniania podstawowego i tradycyjnego trybu realizacji zajęć (brak wskazań ze strony osób z uczelni publicznych i 3 wskazania studentów uczelni niepublicznych).

Pozostałe zastrzeżenia uzyskiwały po jednym wskazaniu w każdej z grup (czyli łącznie dwa wskazania) lub jedno ogółem i dotyczyły m.in. takich kwestii jak: łączenie wykładów i ćwiczeń w jeden moduł; forma i stopień trudności zaliczenia przedmiotu; konieczność ciągłego kontrolowania przez wykładowcę. Studenci w swoich odpowiedziach zaznaczali, że wskazane aspekty powinny być rozważane ze względu na charakter treści przedmiotu i wymogów zaliczeniowych. Należy zauważyć, że łącznie 9 osób (2 z uczelni publicznej i 7 z uczelni niepublicznej) pomimo wskazania, że e-learning pod pewnymi warunkami może być dobrym rozwiązaniem dla realizacji zajęć, nie potrafiło jednak tych warunków określić.

Podsumowanie

Zaprezentowane wyniki badania ankietowego wskazują, że obie grupy studentów – uczelni publicznych i uczelni niepublicznych – są zgodne w kwestii głównych zalet zajęć prowadzonych metodami e-learningowymi. Dzieje się tak pomimo faktu, że – jak wynika z odpowiedzi – studenci uczelni publicznych nie mieli dotychczas w większości do czynienia z pełnymi zajęciami e-learningowymi. Taki wynik może wskazywać na upowszechnienie się w świadomości społecznej wiedzy o mocnych stronach wykorzystywania narzędzi informatycznych w procesie edukacyjnym. Również w przypadku najczęściej wskazywanej wady tego rodzaju zajęć obie grupy respondentów były zgodne, jednak w odniesieniu do rzadziej wskazywanych przykładów słabych stron e-learningu zarysowywały się różnice.

Warto również zwrócić uwagę na ciekawą kwestię związaną z obawami studentów uczelni publicznych, że zajęcia e-learningowe nie są dobrym rozwiązaniem

dla przedmiotów, które swym programem obejmują stosowanie narzędzi matematycznych. Obawy te są przez studentów uczelni niepublicznych, więc tej grupy respondentów, która – jak wynika z odpowiedzi – miała w większości do czynienia z różnymi formami e-learningowego wsparcia zajęć) podzielane w znacznie mniejszym stopniu.

Niepokojące mogą wydawać się wskazywane przez studentów wady e-learningu. Warto przypomnieć, że zgodnie z wolą ustawodawcy⁷, jak i z wolą wyrażaną przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w odpowiednim rozporządzeniu⁸ regulacje dotyczące e-learningu narzucają konieczność m.in. bieżącego kontaktowania się studentów z prowadzącym kurs, kontaktowania się studentów między sobą czy też bieżącej kontroli postępów czynionych przez studentów⁹.

Przyszły kierunek badań nad stosowaniem e-learningu na uczelniach, w tym na kierunkach ekonomicznych, może dotyczyć próby określenia istnienia ewentualnej zależności między typem uczelni (publiczna lub niepubliczna) a dostępnością dla studentów rozwiązań w zakresie kształcenia na odległość. Niestety liczebność, jak i struktura grupy respondentów przebadanej na potrzeby tej pracy nie umożliwiają wskazania takiej zależności. Wyniki zaprezentowane w tabeli nr 1 mogą jednak sugerować, że powszechność stosowania i forma e-learningu w procesie dydaktycznym to wynik uczelnianej polityki realizowanej w tym zakresie.

Bibliografia

- Betlej P., *E-learning w organizacji zajęć i opinii studentów – studium przypadku*, „e-mentor” 2009, nr 1 (28), s. 56–60, <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/28/id/615>.
- Dąbrowski M., *E-learning w szkolnictwie wyższym*, „Studia BAS” 2013, nr 3 (35), s. 203–211.
- Komańda M., Kajanová H., *E-learning in the system of higher education in Poland and Slovakia*, międzynarodowa konferencja *Prístupy k manažmentu v novej ekonomike*, materiały konferencyjne, Trenčín, 13.11.2013, s. 68–76.
- Miles M., Huberman A.M., *Analiza danych jakościowych*, Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie, Białystok 2000.
- Mokwa-Tarnowska I., *Struktury wsparcia a efektywność kształcenia w środowisku e-learningowym*, „e-mentor” 2014, nr 2 (54), s. 34–39, <http://dx.doi.org/10.15219/em54.1100>.
- Nakajima K., *Innovations of „E-teaching ties” on learner performance and faculty development*, „International Journal of Electronic Commerce Studies” 2013, Vol. 4, No. 2, s. 359–366, <http://dx.doi.org/10.7903/ijecs.1129>.
- Vasconcelos S.V., Balula A., Almeida P., *E- and b-learning in European Tourism Higher Education courses: benefits, barriers and challenges*, „International Journal of Management Cases” 2013, Vol. 15, No. 4, s. 141–152.

⁷ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. Nr 164 poz. 1365 ze zmianami).

⁸ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (Dz.U. z 2011 r. Nr 246 poz. 1470).

⁹ M. Dąbrowski, *E-learning w szkolnictwie wyższym*, „Studia BAS” 2013, nr 3 (35), s. 207–208.

E-learning in public and private universities: the perspective of business students

Regulations for carrying out the activities of e-learning in higher education introduced by the legislation indicate the growing role of this type courses in the teaching process. It seems, however, that private universities express a much more positive approach to the implementation of solutions for e-learning.

The aim of this study is to compare the opinion of students of public and private universities on the advantages and disadvantages of e-learning and to determine the prevalence of the use of such solutions. This intention was carried out by a questionnaire survey conducted among students of economics at selected universities from the area of Upper Silesia.

The achieved results of the study point to the fact that in the non-public universities surveyed students have much more frequent contact with the e-learning solutions in teaching than in public universities.

The main advantages and disadvantages of e-learning are determined by the students of both groups in the same way, however, in the case of disadvantages further indications reveal differences between the two groups. On the basis of these responses it can be said that the students of private universities were guided by their practical experiences with participation in such activities. These indications reveal at the same time also the problem of the implementation of the legal provisions governing the institution to carry out e-learning courses.

The study was exploratory, and indicated results can only be referred to the group of surveyed respondents. These results may, however, be a source of inspiration to undertake comparative studies on the determinants of the development, implementation and execution of e-learning at public and private universities.

Autor jest adiunktem w Katedrze Zarządzania Przedsiębiorstwem (Zakład Zarządzania Strategicznego) na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach. Jego zainteresowania naukowe dotyczą kwestii związanych z zarządzaniem wiedzą, procesem uczenia się, organizacjami sieciowymi. Znalazły one swoje odzwierciedlenie w opracowanych przez niego ponad pięćdziesięciu publikacjach naukowych. Pełni funkcję sekretarza Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa Oddział Katowice. Członek komitetów organizacyjnych lub rad programowych krajowych i zagranicznych konferencji naukowych; recenzent w czasopiśmie „Journal of Management and Marketing”.

POLECAMY

Małgorzata Kokocińska, Hanna Nowak (red.)

Edukacja w zakresie przedsiębiorczości. Doświadczenia Polski i Hiszpanii
Difin, Warszawa 2014

W publikacji zaprezentowano interesującą analizę porównawczą dotyczącą edukacji w zakresie przedsiębiorczości w Hiszpanii i w Polsce – analizę, która uwzględni również podłoże kulturowe w obu krajach. Autorzy podkreślają konieczność wzmocnienia roli takiej edukacji w programach nauczania akademickiego oraz akcentują silne powiązania pomiędzy nauczaniem przedsiębiorczości a tworzeniem i rozwojem przedsiębiorstw w polskich warunkach społeczno-gospodarczych. W książce przedstawione zostały również wybrane elementy kształcenia wykorzystywane w naszym kraju, takie jak gry i symulacje biznesowe czy biznesplan. Publikacja powstała przy okazji pracy nad rozwojem programu specjalności *Przedsiębiorczość w małej i średniej firmie* wdrażanej przez Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu i uwzględniającej współpracę z uniwersytetami w Hiszpanii.

Publikację można nabyć w księgarni internetowej wydawnictwa:

<http://www.ksiegarnia.difin.pl>

Łukasz Sułkowski, Michał Zawadzki (red. nauk.)

Krytyczny nurt zarządzania
Difin, Warszawa 2014

Ta innowacyjna publikacja jest zbiorem materiałów badawczych i dydaktycznych poświęconych tematyce słabo znanego w Polsce nurtu krytycznego w zarządzaniu (*Critical Management Studies*). Zwraca uwagę na złożoność i społeczny charakter procesów zarządzania i organizowania, w których często pomija się takie kwestie jak: etyczność, moralność oraz szacunek względem drugiego człowieka. Porusza takie zagadnienia, jak: społeczna „nieodpowiedzialność” biznesu, dyskryminacja płciowa, deuniwersytetyzacja uniwersytetu czy nadużywanie instytucji wolontariatu. Omówienie każdego tematu poprzedzone jest opisem przypadku i uzupełnione pytaniami końcowymi, co pozwala na dogłębne zrozumienie patologii zarządzania pojawiających się we współczesnym świecie.

Publikację można nabyć w księgarni internetowej wydawnictwa:

<http://www.ksiegarnia.difin.pl>

